

TÜRK DÜNYASI ÖĞRENCİLERİNİN UNESCO SOMUT OLMAYAN KÜLTÜR MİRASI DEĞERLERİNE İLİŞKİN BİLGİ VE DENEYİM DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırma Makalesi / Research Article

Akkuş, Ç. (2020). Türk Dünyası Öğrencilerinin Unesco Somut Olmayan Kültür Mirası Değerlerine İlişkin Bilgi ve Deneyim Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), 608-624.
DOI: 10.30783/nevsosbilen.772492

Geliş Tarihi: 21.07.2020
Kabul Tarihi: 20.12.2020
E-ISSN: 2149-3871

Çetin AKKUŞ
Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü
cakkus@kastamonu.edu.tr
ORCID No: 0000-0002-6539-726X

ÖZ

Bu araştırmada Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye lisans öğrenimi amacıyla gelmiş üniversite öğrencilerinin kendi ülkelerinin UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde yer alan kaynaklarına ilişkin bilgi ve deneyim düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır. Ayrıca listede bazı ortak değerleri tescillenen Türk Dünyası ülkeleri öğrencilerinin bu değerlere ilişkin bilgi ve deneyim düzeylerinin farklılığını saptamak hedeflenmiştir. Bu amaçla Kastamonu Üniversitesi'nde öğrenim gören Türkiye vatandaşı öğrenciler ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'dan gelen toplam 399 öğrenciye ulaşılmıştır. Ulaşılan verilere tanımlayıcı istatistikler ve farklılık analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda en yüksek bilgi ve deneyim ortalamasına sahip ülke Kırgızistan olurken bunu sırasıyla Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Türkiye, Özbekistan takip etmiştir. Kültürel miras değerleri içerisinde en bilinen unsurlar; Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan için Nevruz, Kırgızistan için Kırgız Destan Üçlemesi, Özbekistan için Özbek pilavı ve Türkiye için Karagöz olmuştur. Vatandaşları tarafından en az bilinen unsurlar ise; Azerbaycan için Çevgen oyunu, Kırgızistan için ekmek (lavaş, yufka) yapma kültürü, Kazakistan için Doğan-Şahinle avlanma, Özbekistan için Katta Ashula ve Boysun ilçesi kültürel alanı, Türkmenistan için Geleneksel Türk halı yapım sanatı ve son olarak Türkiye için Işık Dili ve Semah olmuştur. Ayrıca ortak somut olmayan kültürel miraslardan Nevruz, Lavaş, Dede Korkut ve Âşıklık geleneğine ilişkin bilgi ve deneyim düzeyi ülkelere göre farklılık gösterirken, epik anlatıcılık için anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: UNESCO, Dünya Miras Listesi, Somut Olmayan Kültürel Miras, Türk Dünyası Öğrencileri, Kastamonu.

DETERMINATION OF THE KNOWLEDGE AND EXPERIENCE LEVELS OF TURKISH WORLD STUDENTS ON UNESCO ICH RESOURCES

ABSTRACT

The purpose of this research came from the Turkic Republics of Turkey to the undergraduate education of university students aimed their countries to determine the level of knowledge and experience relating to the sources of the UNESCO Intangible Cultural Heritage List. Also, it is aimed to determine the difference of knowledge and experience levels of students of Turkish World countries whose common values are registered in the list. For this purpose, a total of 399 students from Turkey, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan and Turkmenistan have been reached. Difference analyzes were made to the data reached. The country with the highest average knowledge and experience of the research it while Kyrgyzstan respectively, Azerbaijan, Kazakhstan, Turkmenistan, Turkey, Uzbekistan has followed. The most known elements among the cultural heritage values are; Nowruz for Azerbaijan, Kazakhstan and Turkmenistan, Kyrgyz Epic Trilogy for Kyrgyzstan, Karagöz for Turkey and pilaf for Uzbekistan. The least known elements by its citizens are; Çevgan game for Azerbaijan, bread (lavash bread, pastry) for Kyrgyzstan falconary for Kazakhstan, Katta Ashula and Boysun cultural District for Uzbekistan, Turkish carpet making art for Turkmenistan and finally

whistling language and Semah for Turkey. As a result of the research, while the level of knowledge and experience about the tradition of common intangible cultural heritage, Nevruz, lavash, Dede Korkut and minstrelsy differed by country, there was no significant difference for epic narration.

Keywords: UNESCO, World Heritage List, Intangible Cultural Heritage, Turkish World students, Kastamonu.

1. GİRİŞ

Somut olmayan kültürel miras, toplulukların destan, masal, hikâye, müzik, şarkı, dans, kuklacılık ve tiyatro, sosyal uygulamalar, ritüeller ve şenlikli etkinlikler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, geleneksel işçilik ve kültürel olarak önemli faaliyetlerin ve olayların meydana geldiği yerler ve alanlardan oluşmaktadır. Anıtlar, resimler, kitaplar veya eserler gibi somut nesnelere ziyade insanların günlük yaşamlarının bir parçası olarak uyguladıkları kültürdür (Kurin, 2004). Kısaca kültürün maddi olmayan tezahürlerinden oluşan Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM), insanlığın yaşayan mirasının çeşitliliği yanı sıra kültürel çeşitliliğin en önemli aracıdır. Bu kültürel çeşitliliğin korunması gerektiğinin farkına varan uluslararası toplumun çabaları ile 2003 yılında “UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” ortaya çıkmış ve sürdürülebilir kültürel miras için yasal bir zemin oluşturmuştur (Lenzerini, 2011).

SOKÜM sözleşmesi kapsamında amaç iyi korunmuş ve temsilci düzeyindeki uygulamaları belirlemekle birlikte zamanla kaybolmaya yüz tutmuş ve acil korumaya ihtiyacı olan kültür mirası öğelerine ilişkin destekleyici faaliyetler yürütmektir. Bugün hâlihazırda 65 SOKÜM ögesi acil korunma listesinde yer almaktadır (UNESCO, 2020a). Tarihsel geçmişi ve geniş bir coğrafyada yaşam sürmesi sebebiyle Türk halkları ve Devletlerinin bu miras listesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Ortak değerler dışında Türk devletleri 2019 yılı itibariyle tescil edilmiş toplam 50 farklı SOKÜM ögesine sahiptir. Bu öğelerin ikisi olan Türkiye’den Kuş Dili ve Kırgızistan’dan Ala-Kiyiz ve Şirdak Keçe Halı Sanatı ise UNECO acil koruma listesinde yer almaktadır. Altı Türk Cumhuriyeti arasında en fazla unsura Türkiye sahipken en az unsur ise Türkmenistan’da bulunmaktadır.

Azerbaycan’ın UNESCO Dünya Miras Listesine 2008 yılında ilk giren SOKÜM ögesi Muğam, Türkçe’de makam olarak da ifade edilen çeşitli müzikal yöntemlerle ve doğaçlama teknikleri ile gerçekleştirilen bir müzik türüdür (Soysal, 2012). 2009 yılında Aşık sanatı ve 2010 yılında Geleneksel halı dokuma sanatı listeye eklenmiştir. 2012 yılında ise listeye Arap ülkelerinde kullanılanlardan farklı olarak telli ve mızraplı bir çalgı türü olan (Turunç, 2011) ve Azerbaycan yerel müzik aleti olan Tar’ın işçiliği ve performans sanatı dâhil edilmiştir. Günümüzde özellikle batı dünyasında polo adıyla anılan fakat 2013 yılında Karabağ binicilik oyunu adıyla Azerbaycan’a tescil edilen Çovgan/Çevgen oyunu bin yıl önce Orta Asya’da oynandığı bilinen bir Türk sporudur (Türkmen, 2009). Yapımı beş farklı uzmanlığı bir araya getiren ve günler süren ipek başörtüsü olan Kelağayı geleneksel sanatı ve sembolizmi ise 2014 yılında listede kendine yer bulmuştur (Rzayeva, 2019). 1700’lü yılların başından itibaren bakırı silah üretimi ve mutfak gereçleri yapımında ustalıklı kullanılmasıyla bilinen Lahic köyü ve bakır işçiliği de ertesi yıl listeye dâhil edilmiştir (Euronews, 2015). 2017 yılına gelindiğinde ise Orta Asya Türk kültüründe önemli bir yeri bulunan ve Azeri müziğinde uzun yıllar boyunca kullanıldığı bilinen Kamança işçiliği ve oynama sanatı listeye eklenmiştir (Sezer, 2016). Aynı yıl Dolma yapımı da listeye eklenirken 2018 yılında ise çeşitli pastoral figürlere dayalı geleneksel grup danslarından olan Yallı (Kochari, Tenzere) (UNESCO, 2020b) ve Dede Korkut Mirası ile toplamda 13 somut olmayan kültürel miras ögesine ulaşılmıştır. Bu 13 ögenin beşinin müzik temelli oluşu, Azerbaycan’ın müzik konusundaki zengin kültürünün de bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kazakistan’ın ilk UNESCO SOKÜM ögesi listeye 2014 yılında girmiştir. Son yıllarda Türkiye’de de bilinirliği artan ve dombra olarak bilinen geleneksel armut biçimli, uzun boyunlu, iki telli, koparılmış bir müzik aleti üzerinde yapılan kısa solo ezgilere atıfta bulunan geleneksel Dombra Kuy sanatı Kazak halkının sosyal iletişimindeki en önemli araçlardan biri olarak kabul edilmektedir (UNESCO, 2020c). Aynı yıl göçebe evlerinin listeye eklendiği ülkede 2015 yılında ise Aitys/Atışma doğaçlama sanatı dâhil olmuştur. 2016 yılına gelindiğinde ülkede dört farklı kültürel ögenin listeye eklendiği görülmektedir. 2020 yılı itibariyle 19 ülke ile ortak bir değer olarak paylaşılan

Doğan/Şahinle avlanma gücü, cesaret ve hoşgörüyü temsil eden Kazak güreşi bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Lavaş, yufka yapımı ile birlikte Nevruz kültürü de listede Kazakistan adına yer bulmuştur. Orta Asya Türk kültürünün önemli özelliklerini bünyesinde barındıran ve atların halk kültüründe önemli bir yer tuttuğu ülkede 2017 yılında Geleneksel atlı oyunlar, 2018 yılında ise at yetiştiricilerinin her yıl geleneksel olarak üç hafta boyunca Karaganda Oblastı'nın Ulytau Bölgesi'ndeki Terisakkan Köyü'nde gerçekleştirdiği ritüeller eklenmiştir. Aynı yıl Dede Korkut Mirası da Kazakistan'ın son eklenen kültür mirası ögesi olmuştur (UNESCO, 2020d).

Kırgızistan'ın 2008 yılında ilk kez listeye dâhil edilen kültür ögesi Akın sanatı, Kırgız epik anlatıcılarıdır. Akın sanatında kastedilen Kırgız edebiyatında şiir yazan ya da bunları irticalen gerçekleştiren kişilerdir (Asanov ve Akmataliyev, 2004). Dünyanın en uzun ve korunmuş destanları arasında gösterilen Manas destanı, tarih boyunca müzikal epik anlatıcılar vasıtasıyla günümüze ulaşmıştır. Bu durum aynı zamanda son bin yıldır Kırgızistan'da yaşanan önemli olayların nakledilerek toplumsal hafızanın korunmasına da katkı sağlamıştır. 2012 yılında ise Ala kiyiz ve Şirdak, Kırgız geleneksel keçe halı sanatı eklenmiştir. Ala kiyiz düz keçeden yapılan ve gündelik kullanımda tercih edilen bir halı türü iken, Şirdak ise farklı renkteki keçelerin farklı desenlerle bezenip nispeten uzun uğraşlar ile ortaya çıktığı bir halı türüdür. Şirdak daha uzun süre korunabilir olmasından dolayı uzun yıllar boyunca evlerde ve çeyizlerde önemli bir yer tutmuştur (Türktoyu, 2020). 2013 yılına gelindiğinde, epik anlatıcıların hayat verdiği, Kırgız halklarının dağınık kabile topluluklarından ulus devletine dönüşünün destanı olan Kırgız destanı üçlemesi: Manas, Semetey, Seytek hikâyeleri de sürece dâhil edilmiştir. Daha sonra ise Kazakistan'da olduğu gibi aynı yıllarda Kırgız ve Kazak yurt yapma geleneksel bilgi ve becerileri/Türk göçebe evleri, Aitys/Atışma doğaçlama sanatı, Ekmek yapma ve kültür paylaşımı: Lavaş, Katyrma, Yufka ve Nevruz listeye eklenmiştir. Bunlara ek olarak 2017 yılında at sırtındaki iki takımın çeşitli hayvan bedenlerini taşıyarak rakibinin sahasına koyup puan kazandığı geleneksel bir oyun olan Kokboru/Kökbörü, geleneksel at oyunu eklenmiştir (Kaya, 2005). Tarihte Kırgızistan halkına ak kalpak denildiği bilinmekle birlikte (Arıkan ve Kallimci, 2008), 2019 yılında Kırgız halkının temsili öğelerinden, keçenin erkek şapkası yapımında kullanıldığı Ak kalpak işçiliği Kırgızistan somut olmayan kültür öğeleri arasında yer almıştır.

Maveraünnehirde doğan Shashmaqam müzik Özbekistan'ın UNESCO tarafından tescillenen ilk somut olmayan kültür ögesidir. Altı makam anlamına gelen bu ifade bu makamlardan türeyen 250'den fazla enstrümental ve vokal-enstrümental içerik zenginliğine sahip bir müzik türüdür (Zeranska-Kominek, Kostrubiec ve Wierzejewska, 1982). Aynı yıl listeye dâhil edilen Boysun ilçesi kültürel alanı da önemli bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Özbekistan'ın güneydoğusunda yer alan Boysun kenti 10. yüzyıldan sonra İpek Yolu'nun da azalan önemi ile birlikte dış dünyaya kendini kapatmış ve şahsına münhasır kimliğini günümüze kadar korumayı başarmıştır (UNESCO, 2020e). Hindistan'ın batısından başlayarak onlarca farklı topluluğun gelenekleri, ayinleri, eğlenceleri, müziklerinin derlendiği bir kültür merkezi olan kentin İran'a kadar bir alanı kapsadığı düşünülmektedir (Rahmoni ve Perry, 2001). Ortak seslerle söylenen ve büyük şarkı anlamına gelen Katta Ashula (Zokirov, 2017) ise 2009 yılında tescil edilmiştir. Katta Ashula'da shasmaqamki enstrümental müzik ve şarkı söylemeye ek olarak dini ayinler, şiirler ve sahne sanatları gibi etkinlikler de mevcuttur.

2014 yılında tescillenen Askıya zekâ sanatı, dünya halklarının hiçbirinin folklorunda yer almayan günlük yaşam, önemli olaylar vb. durumlara güzel sözler ve ince esprilerle dikkat çekerek farkındalık oluşturmaya dayanan bir sahne sanatıdır (Khayitbaevic, 2016). Nevruzla bitlikte 2016 yılında tescillenen Pilav kültürü ve geleneği/Özbek pilavı, pirince et ile birlikte Türkiye'den farklı olarak çeşitli baharatlar, sebzeler, meyveler veya yemişlerin eklenmesi ile yapılan ve Özbek kültürünün merkezinde yer alan bir yemektir. 2017 yılında teknoloji karşısında gün geçtikçe azalan el sanatlarına karşı Geleneksel teknolojiler ile Atlas ve Adras yapımının korunması projesi UNESCO kapsamına alınmıştır. Khorazm bölgesinde İslamiyet öncesi dönemde ortaya çıkan ve bölge halkının kendini ifade etme biçimi olan Lazgi dansı (Turaeva, 2008) ise son olarak 2019 yılında Özbekistan adına tescil edilmiştir.

UNESCO SOKÜM serüveni 2015 yılında başlayan Türkmenistan ise bu listeye dört miras ögesi eklemiştir. Bunların ilki 2015 yılında dâhil edilen ve Türk Dünyası'nda değişik varyantları

olmasına rağmen en eski ve zengini olarak bilinen (Nurmemmet, 1996) Türkmen halk destanı Görogly/Köroğlu epik sanatıdır. Bunu 2016 yılında Nevruz takip etmiştir. 2017 yılında listeye dâhil edilen Kushtdepdi şarkı ve dans ayini ise vokal doğaçlama ile şarkı söylemeyi ve şarkının melodisine göre eller, jestler ve ayak sesleriyle dans etmeyi içeren bir performans sanatıdır (UNESCO, 2020f). Listeye 2019 yılında son eklenen öge ise Geleneksel Türk halı yapım sanatı olmuştur.

Türk Dünyası ülkeleri arasında en çok somut olmayan kültürel miras ögesine sahip ülke Türkiye'dir. 2008 yılında Mevlevi Sema Töreni ve Meddahlık sanatı ile başlayan yolculuk 2019 yılında Geleneksel Türk okçuluğu ile birlikte sayısını 19'a yükseltmiştir. Meddahlık Arapça "övcü, metheden" anlamına gelen "medh" ifadesinden türetilmiştir. Retorik ustalığına dayalı ve tek bir hikâye anlatıcısı tarafından gerçekleştirilen tiyatro gösterisini ifade eden bu sanat, İslamiyet öncesinde halk hikâyeleri, kahramanlık ve destanlar üzerine anlatımları içerirken, İslamiyet sonrası ise daha çok dini değerlerin ve söylemlerin öne çıktığı bir tarza dönüşmüştür (Kartal, 2017). Mevlevi Sema Töreni ise Mevlana Celâleddîn-i Rûmî'nin kendisinin bulunduğu toplantılarda kendisinin ibadet esnasında yaptığı hareketlerden esinlenerek, ölümünden sonra düzenlenip gelenek haline getirilmiş, dönerek yapılan ayinlerdir (İslam Ansiklopedisi, 2004,s.464). Bunları daha sonra Âşıklık geleneği ve Karagöz sanatı takip etmiştir. 2019 yılında 658. kez düzenlenen Tarihi Edirne Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali ise 2010 yılında listedeki yerini almıştır. Aynı yıl on iki imam ve peygamber Hz. Muhammed'in dördüncü halifesi Hz. Ali'ye hayranlık temelli bir inanç sistemi olan Alevi-Bektaşî taraftarları tarafından cem ritüellerinde yapılan dini uygulamalardan oluşan Semah geleneği (UNESCO, 2020g) ve özellikle kış aylarında Anadolu'nun dört bir yanında insanların sosyalleşmek amacıyla kapalı mekânlarda gerçekleştirdiği Geleneksel sohbet toplantıları listeye eklenmiştir.

2011 yılından itibaren özellikle Türk yemek kültürü ile ilgili değerlerin tescillenmesine başlandığı görülmektedir. İlk olarak özellikle kırsal kesimlerde düğün, nişan, sünnet gibi kutlamalarda tören yemeği vazifesi gören, et ve ezilmiş buğdaydan yapılan oldukça zahmetli ve kolektif çabaya dayalı bir yemek olan Keşkek tescil edilmiştir (Aykan, 2016). Ardından 15. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman döneminde Merkez Efendi tarafından yapımında 41 çeşit baharatın kullanıldığı ve şifa verdiği inanan Mesir macunu ve her yıl geleneksel olarak 21-24 Mart tarihleri arasında Manisa'da gerçekleştirilen Mesir Macunu Festivali eklenmiştir. Akabinde ise yaklaşık 500 yıldır Türk kültürel hayatının her noktasında vazgeçilmez bir detay olan ve kendine özgü hazırlama ve pişirme teknikleriyle Türk kahvesi kültürü ve geleneği dâhil olmuştur (Akşit Aşık, 2016). 2014 yılına gelindiğinde listeye eklenen, hacim kazandırılan saf suya, at kılından ve gül dalından yapılmış fırçalar ile toprak boya serpilmesi yoluyla icra edilen bir sanat olan geleneksel Türk ebru sanatı olmuştur (Toktaş, 2012). 2016 yılında ise Lavaş ve Nevruzla birlikte kilin şekillendirilerek üzerine çeşitli motiflerin çizildiği ve değişik renklerle boyanıp süslendiği oldukça zahmetli bir dekorasyon tipi olan Geleneksel Çini yapımı ustalığı Türkiye adına tescillenmiştir. (UNESCO, 2020h). Ertesi yıl özellikle Karadeniz Bölgesi'nin engebeli coğrafyasında iletişimi kolaylaştırmak adına ortaya çıkan Işık dili (Gülveren, 2016) ve Anadolu'da her yıl baharın gelişi ve Hz. Hızır ve Hz. İlyas'ın bir araya geldiğine inanılan 6 Mayıs'ta kutlanan Hıdırellez dâhil olmuştur. Türkiye'den son olarak tescil edilen değerler ise 2018 yılında Dede Korkut Mirası, 2019 yılında ise Geleneksel Türk okçuluğu olmuştur.

Türk Cumhuriyeti Devletleri, aralarındaki kan bağı, ortak coğrafyaları ve binlerce yıllık ortak geçmişi nedeniyle toplumsal olarak birçok ortak kültürü bünyesinde barındırmaktadır. Bu durum UNESCO SOKÜM süreçlerinde de kendisini göstermiş ve bazı kültürel miras öğeleri birden fazla ülkeye tescil edilmiştir. Bunların başında araştırmaya konu olan altı Türk Devletinin tamamında kutlanan Nevruz bulunmaktadır. Nevruz kelimesi Farsça kökenli olup yeni-gün anlamına gelmektedir. Farsçadan Türk diline geçen bu ifade günümüzde hala kullanılmakta olup, Hunlar döneminden itibaren tüm Orta Asya ve Türk Devletlerinin baharı karşılama ve/veya yılbaşı etkinliği olarak kutlanmaktadır (Karaman, 2008). Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'de gerçekleştirilen Ekmek yapımı: Lavaş, katyrma, yufka ise tandır üzerinde birden fazla kişinin katılımı ile gerçekleştirilen bir kültür paylaşımı olarak tanınmaktadır (UNESCO, 2020i). Her ülkenin farklı etkinliklerinde başrolü bulunan ekmek yapımı bazen bir eğlence bazen cenaze bazense ibadetlerde önemli bir role sahiptir. Bu rol İslamiyet'in de etkisi ile ekmeğe yüklenen manevi değerle ilişkilidir.

Dede Korkut Destanı, halk masalları ve müziklerine ilişkin mirası ise üç ülke paylaşmaktadır. Bunlar; Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye'dir. Türk kültüründe tartışmasız bir yeri olan Dede

Korkut hikâyeleri, Türk kültürünü, Türk maneviyatını, Türk örfünü ve milli unsurlarını ortaya koyan bir töre kitabı vasfındadır. Özellikle yazıldığı dönemden dolayı tüm vasıfları ile Türk kimliğine dair çizdiği portre bugün hala Türk edebiyatının en önemli eseri olarak kabul edilmesine sebebiyet vermektedir (Yalçın ve Şengül, 2004). Bunların dışında Kırgızistan ile Türkmenistan Epik anlatıcılar, Azerbaycan ile Türkiye Âşıklık Geleneği ve Kazakistan ile Kırgızistan ise Atışma doğaçlama sanatını ortak birer kültürel miras olarak sürdürmektedir.

Türk lisans öğrencilerinin kültürel miras unsurlarına yönelik tutumları, farkındalıkları, bilgi ya da deneyim düzeylerine ilişkin çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Ancak Türk Dünyası öğrencilerinin özellikle UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki varlıklarına ilişkin bilgi ve deneyimlerinin tespit edildiği, hatta öğrencilerin ortak değerlere ilişkin bilgi ve deneyim düzeylerinin farklılığının saptandığı bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Akkuş, Karaca ve Polat (2015) Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin Sivas'ın doğal ve kültürel miras kaynaklarına ilişkin farkındalık ve deneyim düzeylerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Ayrıca öğrencilerin memleketleri, bölümleri ve sınıflarına göre farkındalık ve deneyim düzeylerinin farklılığı araştırılmıştır. Araştırma kapsamında 387 öğrenciye anket uygulanmıştır. Sivaslı olan, turizm bölümünde ve üst sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin diğer öğrencilere göre Sivas'ın miras kaynakları hakkında daha bilgili ve deneyimli oldukları, ancak bu öğrencilerin de miras unsurlarını iyi bilmedikleri saptanmıştır. Karaca Yılmaz, Şahbudak, Akkuş ve Işkın (2017) bir önceki çalışma sonuçlarından yola çıkarak, daha kapsamlı iki aşamalı bir araştırma ile Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin Sivas'ın kültürel miras kaynaklarına ilişkin farkındalık düzeylerini saptamayı amaçlamıştır. İlk aşamada önceki çalışmada uygulanan ölçek geliştirilmiş ve kota örnekleme yoluyla 1128 anket uygulanmıştır. İkinci aşamada, anketörler ve öğrencilerden oluşan dört ayrı odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin kültürel miras farkındalıklarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte farkındalık puanlarının en düşük olduğu alanlar etkinlikler, âşıklar ve somut olmayan kültürel miras; puanların ortalama olduğu alanlar ise tarihi yapılar, el sanatları ve yöresel yemekler olarak belirlenmiştir.

Öztürk, Kılıçarslan, Demir ve Caber (2015) ise turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin Türkiye'nin UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan somut ve somut olmayan kültürel miras varlıklarını bilme ve deneyimleme durumlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde öğrenim gören 265 öğrenci ile anket çalışması yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, öğrencilerin somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik bilgilerinin somut miras unsurlarına göre daha fazla olduğu, öğrencilerin çoğunun somut kültürel miras varlıklarını görme imkânı bulamadığı tespit edilmiştir.

Belber ve Sözbilen (2019) ön lisans, lisans ve lisansüstü turizm öğrencilerinin somut olmayan kültürel miras unsurlarına ilişkin farkındalık, deneyim ve isteklilik düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Ayrıca öğrencilerin boş zaman etkinlikleri içerisinde bu unsurların yerini tespit edebilmek hedeflenmiştir. Bu kapsamda Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde turizm eğitimi alan 496 öğrenciden geçerli anket verisi toplanmıştır. Öğrencilerin en iyi bildiği somut olmayan kültürel miras unsurları Karagöz-Hacivat, halk oyunları ve halk müziği aktiviteleri, en fazla deneyim sahibi oldukları unsurlar halk oyunları, halk müziği aktiviteleri ve çanak-çömlek yapımı, katılmaya en istekli oldukları unsurlar ise ebru sanatı, halk oyunları ve halk müziği aktiviteleri olarak saptanmıştır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Kültürel değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması için en önemli husus onları yaşatabilmektir. Bunun için de o kültüre ilişkin farkındalık oluşması elzemdir. Bu belirleyicilerden hareketle araştırmanın problemleri şöyle oluşmuştur;

- Türk Dünyası vatandaşları olan öğrencilerin ülkelerine ait UNESCO kültür unsurlarına ilişkin bilgi ve deneyim düzeyleri hangi seviyededir?
- Öğrencilerin ortak kültürel değerlere ilişkin bilgi ve deneyimleri karşılaştırıldığında hangi ülke öğrencilerinin seviyesi daha yüksektir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Etiği

Çalışma verileri 2019 yılında elde edildiğinden 2020 yılından alınması zorunlu olan “Etik Kurul İzni” alınmamıştır. Buna karşın çalışmada araştırma etiğine uygun olarak katılımcı öğrencilerin 18 yaş ve üzeri olmasına dikkat edilmiş, araştırma öncesi çalışmaya dair bilgilendirme yapılmış, katılımcılar gönüllülük esasına göre seçilmiş ve araştırmaya istedikleri zaman katılıp istedikleri zaman ayrılacakları açıkça belirtilmiştir.

2.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırmada Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye’ye lisans öğrenimi amacıyla gelmiş öğrencilerin kendi ülkelerinin UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’nde yer alan kaynaklarına ilişkin bilgi ve deneyim düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır. Ayrıca listede bazı ortak değerleri tescillenen Türk Dünyası ülkeleri öğrencilerinin bu ortak değerlere ilişkin bilgi ve deneyim düzeylerinin farklılığını saptamak hedeflenmiştir. Araştırma 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz dönemi Kastamonu Üniversitesi öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kastamonu Üniversitesi’nde öğrenim gören Türkiye vatandaşı öğrenciler ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan’dan gelmiş öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin tamamına ulaşılması imkân dâhilinde olmadığı için örnekleme yoluna gidilmiştir. 2019 yılı itibarıyla Kastamonu Üniversitesinde öğrenim gören Türk Dünyası vatandaşı öğrenci sayısı 1315 olup, örneklem hesaplaması neticesinde %95 güven aralığında %5 önem seviyesinde 298 kişiye ulaşılması gerektiği hesaplanmıştır. Fakat her ülkeden eşit sayıda öğrenci bulunmadığı için veri güvenliği adına Türkiye dışındaki öğrenciler için kotalı örneklem yoluna gidilmiş ve belirli aralıkta sayıya ulaşılması hedeflenmiştir.

2.4. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada nicel bir tasarım benimsenmiş ve anket tekniğinden faydalanılmıştır. Altı Türk Dünyası ülkesine yönelik altı farklı anket formu hazırlanmıştır. Her ülkenin UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’ne girmiş değerleri tespit edilmiş ve bu değerler öğrencilerin tamamı Türkiye Türkçesinde eğitim aldığı ve Türkçeyi iyi bir şekilde konuştuğu için İngilizceden Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Türkiye’nin UNESCO Listesi’ne girmiş 19 somut olmayan kültürel miras ögesi bulunurken, bu sayı Azerbaycan’da 13, Kazakistan’da 10, Kırgızistan’da 9, Özbekistan’da 8 ve Türkmenistan’da 4 adettir. Her öğrencinin kendi ülke değerlerine ilişkin bilgi (1=Hiç bilmiyorum, 2=Biraz biliyorum, 3=İyi biliyorum) ve deneyim düzeyini (1=Hiç izlemedim/hiç gitmedim/hiç dinlemedim, 2= Birkaç kez izledim/birkaç kez gittim/birkaç kez dinledim, 3=sık izlerim/sık giderim/sık dinlerim) tespit edebilmek amacıyla 3’lü Likert ölçeği kullanılarak anket formları hazırlanmıştır. Anket formuna son hali verildikten sonra her ülkeden üç öğrenci ile pilot çalışma yapılmış ve formda yer alan ifadelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmeleri istenmiştir. Pilot çalışma neticesinde Azerbaycan vatandaşı olan öğrenciler beş miras değerinin (Keloghayi yerine Kelağayı, Lahij yerine Lahıc, Kamantchek yerine Kamañça, Aşık sanatı yerine Aşık sanatı, Nevruz yerine Novruz), Kırgızistan (Akyen yerine Akın) ve Türkmenistan (Gorogly yerine Görögly) vatandaşı öğrenciler bir değer yazılışının değişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu değerlendirmeler ardından anket formuna son hali verilmiştir. Ulaşılan verilerin frekans değerleri hesaplanarak ilgili bölümlerine farklılık analizleri uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan Türk Dünyası öğrencilerinin frekans bilgileri ve katıldığı ülkelerin kültürel değerlerine ilişkin istatistikler Tablo 1’de verilmiştir. Araştırma kapsamında toplam 399 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu öğrencilerin %23,3 ile en yüksek grubunu Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrenciler oluşturmuştur. Türkiye’yi sırasıyla Azerbaycan (%21,8), Özbekistan (%20,3), Kazakistan (%15,0) ve Kırgızistan (11,3) uyruklu öğrenciler takip etmiştir.

Tablo 1: Katılımcı Ülkelere İlişkin İstatistikler

Ülke	Frekans	Yüzde
Azerbaycan	87	21,8
Kazakistan	60	15,0
Kırgızistan	45	11,3
Özbekistan	81	20,3
Türkmenistan	33	8,3
Türkiye	93	23,3
<i>Toplam</i>	399	100

Gruplar arasındaki farklılıkların sağlıklı test edilebilmesi amacıyla grup sayılarının dengeli olması amaçlanmış ve bu doğrultuda örneklem grubunu temsil edecek sayılara ulaşılmıştır. Fakat Türkmenistan uyruklu öğrencilerin buldukları yerleşkede diğer gruplara göre sayıca az olması dolayısıyla katılımcı oranı %8,3'te kalmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle öğrencilerin ülkelerine ait somut olmayan kültürel değerlere ilişkin bilgi ve deneyim düzeyleri her bir ülke için ayrı ayrı tespit edilmiş ve incelenmiştir. Azerbaycan SOKÜM değerlerine ilişkin ortalama değerleri Tablo 2'de verilmiştir. Tablo incelendiğinde Azerbaycan uyruklu öğrencilerin en yüksek bilgi düzeyine sahip olduğu SOKÜM değerinin *Nevruz* olduğu (2,86) görülmektedir. Bunu sırasıyla *Dede Korkut Mirası* (2,72) ve *Dolma yapma ve gelenek paylaşımı* (2,69) takip etmiştir. *Yallı dansları* (2,55), *Ekmek yapımı* (2,51) ve *Muğam* (2,48) yüksek bilgi düzeyinin görüldüğü diğer SOKÜM değerleri olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2: Azerbaycan SOKÜM Listesine İlişkin Bilgi ve Deneyim Düzeyi Ortalamaları

	Bilgi Düzeyi	Deneyim Düzeyi
2008 Muğam	2,48	2,24
2009 Aşık Sanatı	2,27	1,96
2010 Geleneksel halı dokuma sanatı	2,06	1,79
2012 Tar işçiliği ve performans sanatı	2,20	2,06
2013 Çovgan, Karabağ binicilik oyunu	2,03	1,86
2014 Kelağayı geleneksel sanatı ve sembolizmi	2,24	1,89
2015 Lahıc'ın bakır işçiliği	2,13	1,89
2015 Ekmek yapma ve kültür paylaşımı: Lavaş, Katyrma, Yufka	2,51	2,44
2016 Nevruz	2,86	2,86
2017 Kamança işçiliği ve oynama sanatı	2,27	2,17
2017 Dolma yapma ve gelenek paylaşımı	2,69	2,65
2018 Yallı (Kochari, Tenzere) Nahçıvan geleneksel grup dansları	2,55	2,44
2018 Dede Korkut Mirası, destan kültürü, halk masalları ve müzik	2,72	2,58
<i>Genel Ortalama</i>	2,38	2,21

Azerbaycan'ın toplamda 13 kültürel miras değerine ilişkin bilgi düzeyi ortalaması 2,38 olarak bulunmuştur. Bu sonuç Azerbaycan kökenli öğrencilerin ülkelerinin sahip olduğu kültürel miraslara ilişkin bilgi düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin bilgi düzeyleri yanında deneyim düzeylerinin de yüksek olduğu (2,21) görülmektedir. Deneyim düzeylerinin nispeten düşük olduğu kültürel miras öğelerinin özellikle halı dokuma (1,79), bakır işçiliği (1,89) ve ipek başörtü yapımı (1,89) gibi el sanatları faaliyetlerinde yoğunlaştığı görülmüştür.

Kazakistan somut olmayan kültürel miras listesine ilişkin öğrencilerin bilgi ve deneyim düzeyi ortalamaları Tablo 3'te verilmiştir. Buna göre *Nevruz* 2,90 ortalama ile en çok bilgi sahibi

olunan kültürel miras ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu sırasıyla *Kazak güreşi* (2,45) ve *Geleneksel atlı oyunlar* (2,35) takip etmiştir.

Tablo 3: Kazakistan SOKÜM Listesine İlişkin Bilgi ve Deneyim Düzeyi Ortalamaları

		Bilgi Düzeyi	Deneyim Düzeyi
2014	Geleneksel Dombra Kuy sanatı	2,30	2,10
2014	Kırgız ve Kazak yurt yapma geleneksel bilgi ve becerileri (Türk göçebe evleri)	2,15	2,05
2015	Aitys/Atışma, doğaçlama sanatı	2,35	2,00
2016	Doğanla/şahinle avlanma	1,85	1,70
2016	Ekmek yapma ve kültür paylaşımı: Lavaş, Katyrma, Yufka	2,20	1,60
2016	Kazak Güreşi	2,45	2,10
2016	Nevruz	2,90	2,70
2017	Geleneksel Assyk (atlı) oyunları	2,35	2,40
2018	Dede Korkut Mirası, destan kültürü, halk masalları ve müzik	2,30	2,05
2018	Kazak at yetiştiricilerin geleneksel bahar şenlik ritüelleri	2,30	2,05
		2,31	2,07

Deneyim düzeyinde ise daha düşük ortalamalar ile yine aynı değerlerin sıralandığı görülmektedir. En az bilgi ve deneyim düzeyinin ise *Doğanla/Şahinle avlanma* da olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kültürün özellikle kırsal alanlarda yapılıyor olması ve faaliyetin zorlukları göz önünde bulundurulduğunda deneyim düzeyinin düşüklüğünün kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

Tablo 4'te Kırgızistan somut olmayan kültürel miras listesine ilişkin öğrencilerin bilgi ve deneyim düzeyi ortalamaları verilmiştir.

Tablo 4: Kırgızistan SOKÜM Listesine İlişkin Bilgi ve Deneyim Düzeyi Ortalamaları

		Bilgi Düzeyi	Deneyim Düzeyi
2008	Akın sanatı, Kırgız epik anlatıcıları	2,60	1,80
2012	Ala-kiyiz ve Şirdak, Kırgız geleneksel keçe halı sanatı	2,80	2,00
2013	Kırgız destanı üçlemesi: Manas, Semetey, Seytek	3,00	2,53
2014	Kırgız ve Kazak yurt yapma geleneksel bilgi ve becerileri (Türk göçebe evleri)	2,53	2,20
2015	Aitys/Atışma, doğaçlama sanatı	2,60	2,06
2016	Ekmek yapma ve kültür paylaşımı: Lavaş, Katyrma, Yufka	2,46	2,53
2016	Nevruz	2,93	2,93
2017	Kökbörü, geleneksel at oyunu	3,00	2,60
2019	Ak-kalpak işçiliği	2,60	2,53
		2,72	2,35

Buna göre *Kırgız destanı üçlemesi: Manas, Semetey, Seytek* ile *Kökbörü, geleneksel at oyunu* kültürel değerlerinin 3,00 ortalama ile tüm katılımcılar tarafından bilindiği görülmüştür. 2,72 bilgi düzeyi ortalaması ile Kırgızistan uyruklu öğrencilerin kültürel miras unsurlarına ilişkin oldukça yüksek bir bilgi düzeyine sahip oldukları ifade edilebilir. Kırgız akın sanatındaki bilgi düzeyleri yüksek olmasına rağmen (2,60) deneyim düzeyinin düşük olması (1,80) bu sanatın giderek daha az görünür olması ile ilişkilendirilebilir. Öğrenci grubunun genel deneyim düzeyi ortalaması ise 2,35 olarak saptanmıştır.

Özbekistan'a ilişkin istatistikler incelendiğinde özellikle *Pilav kültürü* (2,81) ve *Nevruz geleneğinin* (2,74) önemli ölçüde bilindiği, diğer kültürel miras öğelerine ilişkin ise daha az bilgi sahibi olduğu görülmüştür. Özellikle *Boysun ilçesi kültürel alanı* ve *Katta Ashula sanatı* hakkında katılımcıların çok az bilgisinin ve deneyiminin olduğu söylenebilir. Grubun genel bilgi düzeyi 2,02 ve deneyim düzeyi 1,88 olarak tespit edilmiştir. Sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Özbekistan SOKÜM Listesine İlişkin Bilgi ve Deneyim Düzeyi Ortalamaları

		Bilgi Düzeyi	Deneyim Düzeyi
2008	Shashmaqom müzik	1,55	1,40
2008	Boysun ilçesi kültürel alanı	1,40	1,25
2009	Katta Ashula	1,40	1,44
2014	Askiya, zekâ sanatı	2,25	1,96
2016	Nevruz	2,74	2,55
2016	Pilav kültürü ve geleneği	2,81	2,77
2017	Geleneksel teknolojiler ile Atlas ve Adras yapımının korunması	1,92	1,74
2019	Khorazm, Lazgi	2,14	1,96
		2,02	1,88

Türkmenistan için elde edilen frekans değerleri Tablo 6'da verilmiştir. Buna göre en yüksek bilgi ve deneyim düzeyine sahip olunan değer (2,63; 2,54) birçok ülkede görüldüğü gibi *Nevruz* olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın en az bilgi ve deneyime sahip olunan kültürel miras değerinin ise (1,81; 1,45) *Geleneksel Türk halı yapım sanatı* olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6: Türkmenistan SOKÜM Listesine İlişkin Bilgi ve Deneyim Düzeyi Ortalamaları

		Bilgi Düzeyi	Deneyim Düzeyi
2015	Görogly'nin (Köroğlu) epik sanatı	2,27	2,00
2016	Nevruz	2,63	2,54
2017	Kushtepdi şarkı ve dans ayini	2,18	2,00
2019	Geleneksel Türk halı yapım sanatı	1,81	1,45
		2,22	1,99

Türk Cumhuriyetleri içerisinde en fazla somut olmayan kültürel miras öğesi bulduran ülke Türkiye'dir. 2008 yılında *Meddah sanatı* ile başlayan serüven en son 2019 yılında *Geleneksel Türk okçuluğu* ile birlikte sayısını 19'a yükseltmiştir. Türk öğrencilerin bu değerlere ilişkin bilgi ve deneyim düzeyi ortalamaları Tablo 7'de sunulmuştur. Buna göre bilgi düzeyi en yüksek kültür öğesi *Karagöz* (2,80) olurken bunu *Türk kahvesi geleneği* ve *Ekmek yapma* (2,70) takip etmiştir. *Dede Korkut Mirası* (2,67), *Nevruz* (2,58) ve *Hıdırellez* (2,48) ise diğer bilgi düzeyi yüksek öğeler arasında yer almaktadır. En az bilinen kültür öğeleri ise *Semah*, *Alevi-Bektaşî Ritüeli* ve *Islık dili* (1,51) olmuştur. Bu öğelerin az bilinmesindeki en önemli hususların *Semah*'ın dini bir ritüel olması ve *Islık dili* uygulayıcılarının Türkiye'nin çok dar bir bölgesinde bulunması kaynaklı olabileceği söylenebilir. Bununla birlikte cevaplayıcıların deneyim düzeylerinin bilgi düzeyleri ile paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 7: Türkiye SOKÜM Listesine İlişkin Bilgi ve Deneyim Düzeyi Ortalamaları

		Bilgi Düzeyi	Deneyim Düzeyi
2008	Meddahlık sanatı, halk öykü anlatıcıları	2,12	1,48
2008	Mevlevi Sema Töreni	2,12	1,83
2009	Âşıklık Geleneği	2,00	1,51
2009	Karagöz	2,80	2,29
2010	Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali	2,38	1,83
2010	Semah, Alevi-Bektaşî Ritüeli	1,51	1,19
2010	Geleneksel Sohbet Toplantıları	1,58	1,41
2011	Tören Keşkek Geleneği	1,74	1,32
2012	Mesir Macunu Festivali	2,06	1,38
2013	Türk kahvesi Kültürü ve Geleneği	2,70	2,29
2014	Türk Ebru Sanatı	2,45	2,16
2016	Ekmek yapma ve kültür paylaşımı: Lavaş, Katyrma, Yufka	2,70	2,51
2016	Nevruz	2,58	2,16
2016	Geleneksel Çini yapımı ustalığı	1,87	1,45
2017	Bahar kutlaması, Hidrellez	2,48	2,12
2017	Islık Dili	1,51	1,22
2018	Dede Korkut Mirası, destan kültürü, halk masalları ve müzik	2,67	2,19
2019	Geleneksel Türk okçuluğu	2,16	1,51
		2,19	1,76

Ortalamalar incelendiğinde 12 kültür mirası ögesinin deneyim düzeyinin ikinin altında olduğu görülmüştür. Böylelikle Türk öğrencilerin bilgi düzeyi ortalaması 2,19 olarak ölçülürken, deneyim düzeyi ortalaması ise 1,76'da kalmıştır

Araştırma kapsamında Türk Cumhuriyeti ülkeleri ortalamalarının incelendiği Tablo 8'de SOKÜM değerlerine ilişkin en yüksek bilgi ve deneyim düzeyi ortalamasının Kırgızistan'a ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalamaya sahip ülkenin ise Özbekistan olduğu tespit edilmiştir. Sıralamada Türkiye ise Özbekistan'ın önünde beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo 8: Ülkelere Göre SOKÜM Listesine İlişkin Öğrencilerin Bilgi ve Deneyim Düzeyi Ortalamaları

Ülke	Bilgi Düzeyi	Deneyim Düzeyi	Ortalama
Kırgızistan	2,72	2,35	2,54
Azerbaycan	2,38	2,21	2,30
Kazakistan	2,31	2,07	2,19
Türkmenistan	2,22	1,99	2,11
Türkiye	2,19	1,76	1,98
Özbekistan	2,02	1,88	1,95

Özellikle deneyim açısından Türkmenistan, Türkiye ve Özbekistan uyruklu öğrencilerinin birçok kültürel miras ögesini hiç deneyimlemediği saptanmıştır.

3.1. Ortak Kültürel Değerlere İlişkin Farklılık Testleri

Araştırma kapsamında altı somut olmayan kültürel miras ögesinin Türk Dünyası ülkelerinin bazılarında ortak değer olduğu tespit edilmiştir. Bunlar; *Nevruz*, *Ekmek Yapımı*, *Dede Korkut Mirası*, *Epik Anlatıcılar*, *Âşıklık Geleneği* ve *Aithys/Atışma geleneği*dir. Bu doğrultuda ortak kültürel değerlere sahip hangi ülke vatandaşı öğrencilerinin bu değerlere ilişkin bilgi ve deneyim düzeyinin yüksek olduğunu belirlemek adına farklılık analizleri yapılmıştır. Söz konusu ülkelere ilişkin örneklerin normallik varsayımını karşılaması nedeniyle parametrik testler uygulanmıştır.

Testlerde öncelikle tüm Türk Dünyası ülkelerinde ortak kültürel miras ögesi olan *Nevruz* için bilgi ve deneyim farklılıklarını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Ayrıca gruplar arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla Post-Hoc Tukey testinden yararlanılmıştır. Test istatistiklerine ilişkin sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Nevruz Geleneğine İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Nevruz	Ülke	N	X	Std. Sapma	f	p	Farklılık
Bilgi Düzeyi	1-Azerbaycan	87	2,86	0,3748	5,128	0,000*	6-1,2,3
	2-Kazakistan	60	2,90	0,3038			
	3-Kırgızistan	45	2,93	0,2537			
	4-Özbekistan	81	2,74	0,4423			
	5-Türkmenistan	33	2,63	0,6579			
	6-Türkiye	93	2,58	0,4974			
Deneyim Düzeyi	1-Azerbaycan	87	2,86	0,3478	13,496	0,000*	6-1,2,3 4-1,3
	2-Kazakistan	60	2,70	0,4641			
	3-Kırgızistan	45	2,93	0,2537			
	4-Özbekistan	81	2,55	0,5718			
	5-Türkmenistan	33	2,54	0,6709			
	6-Türkiye	93	2,16	0,7286			

Yapılan analiz sonucunda *Nevruz* geleneğine ilişkin ülke öğrencilerinin bilgi ve deneyim düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p=0,000$). Farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla post-hoc tablosu incelendiğinde bilgi düzeyi için farklılığın Türkiye ile Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan arasında olduğu görülmektedir. Karşılaştırmada farklılığın Türkiye aleyhine olduğu gözlenmektedir. Deneyim düzeyi açısından ise bilgi düzeyindeki farklılıklara ek olarak Özbekistan ile Azerbaycan ve Kazakistan arasında farklılığın bulunduğu tespit edilmiştir. *Nevruz* sonrasında en çok paylaşılan ortak değer olan *Ekmek yapımına* ilişkin farklılıkları tespit etmek amacıyla ANOVA Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10: Ekmek Yapımı Geleneğine İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Ekmek Yapımı	Ülke	N	X	Std. Sapma	f	p	Farklılık
Bilgi Düzeyi	1-Azerbaycan	87	2,51	0,5694	5,402	0,001*	2,4
	2-Kazakistan	60	2,20	0,6868			
	3-Kırgızistan	45	2,46	0,8193			
	4-Türkiye	93	2,70	0,5243			
Deneyim Düzeyi	1-Azerbaycan	87	2,44	0,6261	18,122	0,000*	2-1,3,4
	2-Kazakistan	60	1,60	0,7442			
	3-Kırgızistan	45	2,53	0,8193			
	4-Türkiye	93	2,51	0,6204			

Analiz sonucunda *Ekmek yapımına* ilişkin bilgi ve deneyim düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p=0,001$; $p=0,000$). Post-hoc incelemesi sonucunda bilgi düzeyindeki farklılığın Kazakistan ve Türkiye arasında olduğu görülmüştür. Deneyim düzeyinde ise Kazakistan’ın ortalama bakımından diğer ülkelerle farklılaştığı tespit edilmiştir. Araştırmanın devamında Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye’nin paylaştığı ortak değer olan *Dede Korkut Mirası, destan kültürü, halk masalları ve müziğine* ilişkin farklılığı tespit etmek için ANOVA Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir. Analiz sonucunda *Dede Korkut Mirası*’na yönelik bilgi ve deneyim düzeyinin ülkeler arasında anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p=0,000$). Farklılığın kaynağı incelendiğinde bilgi düzeyi açısından Kazakistan’ın Azerbaycan ve Türkiye’den istatistik olarak ayrıştığı, deneyim düzeyi açısından ise Azerbaycan’ın diğer ülkelerden farklı bir ortalama sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 11: Dede Korkut Mirasına İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Dede Korkut	Ülke	N	X	Std. Sapma	f	p	Farklılık
Bilgi Düzeyi	1-Azerbaycan	87	2,72	0,4508	9,196	0,000*	2-1,3
	2-Kazakistan	60	2,30	0,6484			
	3-Türkiye	93	2,67	0,4712			
Deneyim Düzeyi	1-Azerbaycan	87	2,58	0,4968	11,638	0,000*	1-2,3
	2-Kazakistan	60	2,05	0,5970			
	3-Türkiye	93	2,19	0,6488			

Araştırma kapsamında yapılan bir diğer analiz Türkiye ve Azerbaycan'ın ortak kültür değeri olan *Âşıklık Geleneği* üzerinedir. Varyansların homojenliği sebebi ile bağımsız örneklem T testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12: Âşıklık Geleneğine İlişkin T Testi Sonuçları

Âşıklık Geleneği	Ülke	N	X	Std. Sapma	t	P
Bilgi Düzeyi	Azerbaycan	58	2,27	0,744	2,057	0,042*
	Türkiye	62	2,00	0,724		
Deneyim Düzeyi	Azerbaycan	58	1,96	0,674	3,801	0,000**
	Türkiye	62	1,51	0,620		

Analiz sonuçlarına göre *Âşıklık geleneğine* ilişkin bilgi düzeyinde Azerbaycan ve Türkiye arasında %5 (0,042), deneyim düzeyinde ise %1 (0,000) önem seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Araştırmada incelenen bir diğer farklılık Kırgızistan ve Türkmenistan'ın ortak değeri olan *Epik Sanatı* olmuştur. Bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13: Epik Sanatı İlişkin T Testi Sonuçları

Epik Sanatı	Ülke	N	X	Std. Sapma	t	P
Bilgi Düzeyi	Kırgızistan	45	2,60	0,617	2,094	0,040
	Türkmenistan	33	2,27	0,761		
Deneyim Düzeyi	Kırgızistan	45	1,80	0,547	-1,515	0,134
	Türkmenistan	33	2,00	0,612		

Analiz sonucuna göre *Epik sanatına* ilişkin bilgi düzeyi, sahip ülkeler arasında anlamlı farklılık gösterirken (p=0,040), deneyim düzeyinde ise herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Araştırmada son olarak Kazakistan ve Kırgızistan'ın ortak kültür mirası olan *Atışma sanatına* ilişkin farklılık analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: Atışma/Atışma Sanatına İlişkin T Testi Sonuçları

Atışma Sanatı	Ülke	N	X	Std. Sapma	t	P
Bilgi Düzeyi	Kazakistan	60	2,35	0,860	-1,578	0,118
	Kırgızistan	45	2,60	0,719		
Deneyim Düzeyi	Kazakistan	60	2,00	0,713	-0,455	0,650
	Kırgızistan	45	2,07	0,780		

Farklılık analizi sonuçlarına göre iki ülke arasında bilgi ve deneyim düzeyleri açısından herhangi anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (p=0,118; p=0,650). Bu analiz ile birlikte ortak kültür miraslarına yönelik farklılık analizleri tamamlanmıştır.

4. SONUÇ

UNESCO tarafından 2003 yılında imzalanan *Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma Sözleşmesi* temel hedefleri arasında kültürel mirasın korunması, bu mirası taşıyıcı gruplara saygı göstermek, yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı artırmak ve uluslararası iş birliği ve

yardımlaşma sağlamak bulunmaktadır. Bu hedefler ekseninde düşünüldüğünde diğer faktörlerin gerçekleştirilebilmesi için birincil hedef, kültür mirasını korumak olmalıdır. Kültürel mirasın korunması ise öncelikle o toplumu oluşturan bireylerin vazifesidir. Bir topluluğun kendi değerlerini yeterince tanımaması ve sürdürülebilir bir kültür akışına katkısı bulunmadığı takdirde uzun vadede yok olacağı gerçektir. Bu gerçeklerden hareketle çalışmada Türk Dünyası vatandaşı öğrencilerin kendi ülkelerindeki SOKÜM öğelerine ilişkin bilgi ve deneyim düzeyi incelenmiştir.

Araştırma sonucunda en yüksek bilgi ve deneyim düzeyi ortalamasına ulaşan ülke Kırgızistan olurken Özbekistan ve Türkiye'nin ise en düşük ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Bu ortalamaların oluşmasında ülkelerin kültür miraslarının farklı özellikler barındırması, bazı değerleri izlemenin, ziyaret etmenin, deneyimlemenin zorluk derecelerinin farklı olmasının etkisi olduğu düşünülebilir. Fakat özellikle ortak miras değerleri açısından kıyaslamalar yapıldığında bu ortalamalar daha anlamlı hale gelmektedir.

Türk Dünyası ülkelerinin tamamının ortak değeri olan *Nevruz* ortalamaları incelendiğinde en düşük ortalamalara sahip ülkenin Türkiye olduğu ve sıralamadaki ilk üç ülkeden de anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Söz konusu ülkeler içerisinde coğrafi ve sosyolojik olarak en batıda yer alan ülkenin Türkiye oluşu ve zaman içerisinde eğlence ve kutlama amaçlı etkinliklere farklı kültürlerin de eklenmesinin bu ortalama düşüklüğü ile ilgisinin olduğu söylenebilir. *Ekmek Yapma: Lavaş, Yufla kültüründe* ise bu sonuçların tam aksine en yüksek ortalamaya sahip ülkenin Türkiye olduğu görülmüştür. Bu ortalama her yıl yaklaşık kişi başı 150 kg. ile dünyada en çok ekmek tüketen ülkelerin başında gelen Türkiye istatistikleri ile uyumludur (Türkiye İsrar Raporu, 2018). Nitekim benzer raporlarda Çin ve Japonya başta olmak üzere Asya ülkelerinde bu ortalamaların en düşük düzeyde olduğu görülmektedir (Tiendeo, 2015). Elde edilen ortalamaların da benzer şekilde Türk Dünyası ülkelerinin Uzak Doğu'dan batıya doğru yakınlığı arttıkça ortalamalarının da arttığı gözlenmiştir.

Dede Korkut Mirasına ilişkin bilgi düzeyinde Kazakistan'ın Azerbaycan ve Türkiye'den anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, Dede Korkut destanları, hikâyeleri ve masallarının Kazakistan genç kuşağı tarafından daha az bilindiği sonucunu düşündürmektedir. Deneyim düzeyinde ise Azerbaycan'ın Türkiye ve Kazakistan'dan anlamlı olarak yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Türkiye'de Dede Korkut kültürüne ilişkin ne kadar bilgi sahibi olursa da yeterince deneyim imkânı bulunmadığı anlamına gelmektedir. Azerbaycan ise iki parametrede de yüksek düzeyde katılım sergilemiştir.

Âşıklık geleneğinde ise Azerbaycan lehine anlamlı bir üstünlük görülmektedir. Türkiye'de Âşıklık geleneğinin özellikle doğu illerde icra ediliyor oluşu ve bu bölgenin Azerbaycan'a komşu oluşu Türkiye genel ortalaması düşüklüğü ile Azerbaycan ortalaması yüksekliğini açıklayabilir. Ayrıca Türkiye genelinde düşük ortalamasının sebebi, katılımcı öğrencilerin genellikle yakın il ve ilçelerde yetişmiş olmasına bağlanabilir. Fakat deneyim düzeyinde her ne kadar Azerbaycan ortalaması daha yüksek olsa da iki ülkenin de ortalaması düşük olup geçmişle kıyaslandığında hem icracıların sayısının azlığı hem de alternatif etkinliklere eğilimlerin bu düşüklüğü etkilediği söylenebilir.

Epik anlatım sanatlarında bilgi düzeyi açısından Kırgızistan'ın Türkmenistan'a göre anlamlı yüksek ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Buna karşın deneyim düzeylerinde herhangi bir farklılık olmadığı gibi, iki ülkenin ortalamasının da oldukça düşük olduğu saptanmıştır. Benzer bir durum Kırgızistan ve Kazakistan ortak değeri olan *Atışma sanatında* görülmüş, bilgi düzeyi açısından ortalama üstü bir değer yakalansa da deneyim düzeyinde iki ülke de ortalamasının altında kalmış ve herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Yapılan karşılaştırmalı analizlerde Türk Dünyası ülkelerinin kültürel değerlerinin bazı ülkelerde günlük hayatta daha fazla yer bulurken bazılarında ise giderek toplum hafızasından silinmeye yüz tuttuğu gözlenmiştir. Fakat her iki durumdaki ülkeler için de esas problem deneyim düzeylerinde yaşanmakta ve bu kültürler giderek gerçekleştirilen eylemlerden ziyade sadece sohbetlerde bahsedilen veya TV, kitap vb. yerlerde karşılaşılan masalsi bir heyecana dönüşmüştür. Bu nedenle kültürel mirasın birinci adımı toplumun bu konulardaki bilgi düzeyini artırmak olduğu gibi bir sonraki adımı da bu kültürlerin gündelik hayatta uygulamalarla desteklenmesi ve

yaşatılmasıdır. Aksi takdirde bu değerler yaşayan kültür hazineleri olmaktan çok tarihi birer kalıntıya dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. UNESCO acil koruma listesinde yer alan Türk Dünyası kültür değerlerinin sayısı ikidir. Hâlihazırda birçok kültürel aktivitenin toplumda karşılığı ve uygulamaları olup, yapılması gereken, bu değerlere ilişkin farkındalığın artırılarak uygulama alanının genişletilmesidir. Zira toplumda uygulama ortamı bulamayan değerler zamanla değer olmaktan uzaklaşıp kaybolmaya yüz tutacaktır.

SOKÜM değerlerine ilişkin bilgi ve deneyim düzeylerinin karşılaştırıldığı bu çalışma Türkiye’de yaşayan Türk Dünyası öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle gelecek çalışmalarda aşağıdaki hususların göz önünde bulundurulması kültürel mirasın korunmasında önemli katkılar sağlayabilir;

- Ortak kültürel mirasa sahip Türk ülkelerinde, ülke merkezli daha geniş çaptaki örneklemeler üzerinde araştırma kapsamı genişletilebilir,
- Ayrıca yıllar içerisinde yapılacak devam çalışmaları ile UNESCO SOKÜM programının bu kültürel öğelerin korunmasındaki etkinliği test edilebilir.

KAYNAKÇA

Akkuş, G., Karaca, Ş. ve Polat, G. (2015). Miras farkındalığı ve deneyimi: Üniversite öğrencilerine yönelik keşifsel bir çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*, 50(Temmuz – Ağustos), 71-81.

Akşit Aşık, N. (2017). Değişen kahve tüketim alışkanlıkları ve Türk kahvesi üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(4), 310-325.

Arikan, M. ve Kallimci, İ. T. (2008). Kutsal Kırgız Kalpağı. *Turkish Studies*, 3(2), 33-42.

Asanov, Ü. ve Akmataliyev, A. (2004). *Kırgız adabiyat ensiklopediyası*, Bişkek.

Aykan, B. (2016). The politics of intangible heritage and food fights in Western Asia. *International Journal of Heritage Studies*, 22(10), 799-810.

Belber, B. G. ve Sözbilen, G. (2019). Turizm öğrencilerinin boş zaman etkinlikleri içerisinde somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) unsurlarının yeri. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(2), 897-916.

Euronews (2020). Web: <https://tr.euronews.com/2015/05/25/azeri-koyu-lahic-iki-yuzyillik-bakircilik-gelenegine-tutunuyor> adresinden 13 Mayıs 2020’de alınmıştır.

Gülveren, Z. (2016). Kuşköy Işık Dili’nin halkbilimi açısından değerlendirilmesi. *III. Uluslararası Genç Halkbilimciler Sempozyumu Bildirileri*. (s. 115-124). 19 Kasım 2016, Ankara.

Karaca Yılmaz, Ş., Şahbudak, E., Akkuş, Ş. ve Işkın, M. (2017). Kültürel miras farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama çalışması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 9(16), 86-100.

Karaman, R. (2008). Anadolu’da Nevruz Kutlamaları. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(13), 129-145.

Kartal, A. (2017). Meddahlık geleneğinin günümüz sanatçılarındaki yansımaları üzerine bir değerlendirme. *Turkish Academic Research Review*, 2(1), 11-20.

Kaya, D. (2005). Kırgızlar’ın millî oyunu Kökbörü. M. S. Genim, O. Belli ve Y. Dağlı. (Editörler). *İzzet Gündoğdu Kayaoğlu Hatıra Kitabı Makaleler*. İstanbul: Taç Vakfı Yayınları, s.303-313’deki makale.

Khayitbaevich, D. K. (2016). About the Art of Askiya. *Anglisticum Journal (AJ)*, 5(12), 32-38.

Kurin, R. (2004). Safeguarding Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention: A critical appraisal. *Museum International*, 56, 66-77.

Lenzerini, F. (2011). Intangible Cultural Heritage: The living culture of peoples. *European Journal of International Law*, 22(1), 101-120.

Nurmemmet, A. (1996). Türkmenlerde ve dünyada Göroglu. *Bilig*, 3(Güz-96), 144-154.

Öztürk, A., Kılıçarslan, D., Demir, Y. ve Caber, M. (2015). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin Türkiye kültürel miras unsurları ile ilgili bilgi ve deneyimlerinin tespiti. *16. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*. (s. 1-19). 12-15 Kasım 2015, Çanakkale.

- Rahmoni, R., ve Perry, J. (2001). Traces of ancient Iranian culture in Boysun District, Uzbekistan. *Asian Folklore Studies*, 60(2), 295-304.
- Rzayeva, S. (2019). *Küreselleşme ve Somut Olmayan Kültürel Miras ilişkisi: Azerbaycan örneği*. Yayınlanmış doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sezer S. (2016). *Kabak Kemane ile Azeri Kamañçası'nın yapı ve icra tekniği açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soysal, F. (2012). *Rast Muğamı çerçevesinde Azerbaycan Muğam kavramı*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tiendeo (2015). Web: https://www.tiendeo.com/blog/wp-content/uploads/2015/10/PR_oct2015_TR-.pdf adresinden 19 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- Toktaş, P. (2012). Türk Ebru Sanatçılarının kronolojik olarak incelenmesi. *Akdeniz Sanat*, 5(9), 123-132.
- Turaeva, R. (2008). The cultural baggage of Khorezmian identity: Traditional forms of singing and dancing in Khorezm and in Tashkent. *Central Asian Survey*, 27(2), 143-153.
- Turunç, A. S. (2011). *Türkiye'de Tar eğitiminde görülen problemler ve çözüm yolları*. Yayınlanmış doktora tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Diyanet Vakfı. (2004). *İslâm ansiklopedisi*. (29. Cilt) Ankara: TDV.
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2018). *Türkiye israf raporu*. Ankara, T.C. Ticaret Bakanlığı.
- Türktoyu (2020). Web: <https://www.turktoyu.com/kulturel-miras-ala-kiyiz-ve-sirdak-1> adresinden 12 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- Türkmen, M. (2009). Düünden bugüne Türk toplumlarında Çavgen/Çöğen/Çevgan/Polo oyununa genel bakış. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 183, 479-492.
- UNESCO (2020a). *Intangible Cultural Heritage*. Web: <https://ich.unesco.org/en/00011?type=00003#tabs> adresinden 10 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- UNESCO (2020b). Web: <https://ich.unesco.org/en/USL/yalli-kochari-tenzere-traditional-group-dances-of-nakhchivan-01190> adresinden 13 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- UNESCO (2020c). Web: <https://ich.unesco.org/en/RL/kazakh-traditional-art-of-dombra-kuy-00996> adresinden 14 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- UNESCO (2020d). Web: <https://ich.unesco.org/en/RL/traditional-spring-festive-rites-of-the-kazakh-horse-breeders-01402> adresinden 13 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- UNESCO (2020e). Web: <https://ich.unesco.org/en/RL/cultural-space-of-boysun-district-00019> adresinden 14 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- UNESCO (2020f). Web: <https://ich.unesco.org/en/RL/kushtdepdi-rite-of-singing-and-dancing-01259> adresinden 10 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- UNESCO (2020g). Web: <https://ich.unesco.org/en/RL/semah-alevi-bektasi-ritual-00384> adresinden 15 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- UNESCO (2020h). Web: <https://ich.unesco.org/en/RL/traditional-craftsmanship-of-cini-making-01058> adresinden 12 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- UNESCO (2020i). Web: <https://ich.unesco.org/en/RL/flatbread-making-and-sharing-culture-lavash-katyrma-jupka-yufka-01181> adresinden 11 Mayıs 2020'de alınmıştır.
- Yalçın, S. K. ve Şengül, M. (2004). Dede Korkut Hikâyeleri'nin çocuk eğitimi açısından öne sürdüğü değerler ve ortaya çıkarmak istediği tip üzerine bir değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(12), 209-223.
- Zeranska-Kominek, S., Kostrubiec, B., ve Wierzejewska, J. (1982). Universal symbols in the Bukharan Shashmaqam. *Asian Music*, 14(1), 74-93.
- Zokirov, A. (2017). The tradition of the joint voice singing in the context of the orient culture (As an example of Margilan singing school). *Journal of Literature and Art Studies*, 7(8), 1020-1023.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

In this study, it is aimed to determine the knowledge and experience levels of the students of the Turkish Republics regarding their country's resources in the UNESCO Intangible Cultural Heritage List. In addition, it is aimed to determine the difference of knowledge and experience levels of students of Turkish World countries whose common values are registered in the list.

Methodology

In the research, a quantitative design was adopted and the survey technique was used. Six different questionnaire forms were prepared for six Turkish World countries. Each country has entered into the UNESCO Intangible Cultural Heritage List values and these values have been determined that all of the students receive training in Turkey Turkish and Turkish was translated from English for a good way to talk Turkey Turkish. In order to determine the knowledge and experience level of each student about their country values, questionnaire forms were prepared using the 3-point Likert scale. By analysing the frequency values of the data, difference analyses were applied to the relevant sections.

Findings

The frequency information of the Turkish World students participating in the research and the statistics on the cultural values of the countries they participated in are given in Table 1. It is seen that the value of the SOKUM, which the Azerbaijani students have the highest level of knowledge, is Nevruz (2,86). This was followed by the Dede Korkut Legacy (2,72) and Dolma making and tradition sharing (2,69), respectively. Yalli dances (2,55), Bread making (2,51) and Muğam (2,48) were determined as other values of SOKUM with high level of knowledge.

The knowledge and experience level averages of the students regarding Kazakhstan intangible cultural heritage list are given in Table 3. Accordingly, Nevruz appears as the most heritage cultural heritage item with an average of 2.90. This was followed by Kazakh wrestling (2.45) and Traditional horse games (2.35), respectively the Kyrgyz epic trilogy: Manas, Semetey, Seytek and Kökbörü, the traditional horse play cultural values were known to all participants with an average of 3.00. It can be stated that, with an average of 2.72 knowledge level, students of Kyrgyzstan have a very high level of knowledge about cultural heritage elements. Although the level of knowledge in the art of Kyrgyz flock is high (2.60), the low level of experience (1.80) may be associated with the increasing visibility of this art. The general experience level of the student group was determined as 2.35.

When the statistics on Uzbekistan are analyzed, it is seen that the Pilaf culture (2.81) and the Nevruz tradition (2.74) are known to a significant extent, and less knowledge about other cultural heritage items. It can be said that the participants have little knowledge and experience about the cultural area of Boysun and the art of Ashta Ashula. The general level of knowledge of the group is 2.02 and the level of experience is 1.88. It is determined that the value of the highest level of knowledge and experience in Turkmenistan (2.63; 2.54) is Nevruz, as seen in many countries. On the other hand, the cultural heritage value with the least knowledge and experience (1.81; 1.45) was determined to be the traditional Turkish carpet making art.

Turkish students' knowledge and experience averages are presented in Table 7. Accordingly, Karagöz (2,80) has the highest level of knowledge, followed by the Turkish coffee tradition and Bread making (2,70). Dede Korkut Heritage (2,67), Nevruz (2,58) and Hıdırellez (2,48) are among the other high-level items. The least known cultural elements were Semah, Alevi-Bektashi Ritual and Whistling language (1,51). The most important aspect of being a religious ritual in Semah the least known of these items and whistling language practitioners say that Turkey could be due to the presence of a very narrow region. However, it was determined that the experience levels of the respondents were in parallel with their knowledge levels. When the averages are examined, it is seen that the experience level of 12 cultural heritage items is below two. Thus, while the average level of knowledge of Turkish students was measured as 2.19, the average level of experience remained at 1.76.

Conclusion and Discussion

As a result, the highest level of knowledge and experience that have reached the national average, while Uzbekistan and Kyrgyzstan, Turkey was seen as having the lowest average. It may be thought that the cultural heritage of countries has different characteristics in the formation of these averages, and that the difficulty levels of watching, visiting and experiencing some values are different. However, these averages become more meaningful especially when comparisons are made in terms of common heritage values.

The country has the lowest average of the first three countries in the ranking of Turkey and has been found to be significantly differentiated Turkish World country when the average value of all of Nowruz, a joint investigation. Said countries in geographical and sociological as the country is located in the west of Turkey and consists of adding the different culture, entertainment and celebratory events in the interest of time, can be said that with the low average. Bread: lavash, Dough In complete contrast to the culture of these results has been shown that countries with the highest average of Turkey.

Dede Korkut is seen that level of information concerning the heritage of Kazakhstan and Azerbaijan were significantly lower than in Turkey. This suggests that the Dede Korkut epics, stories and tales are less known to the younger generation of Kazakhstan. The significant level of experience from Azerbaijan, Turkey and Kazakhstan have been identified as having a high average.

In the minstrel tradition, there is a significant superiority in favor of Azerbaijan. Of minstrelsy tradition in Turkey, especially in the eastern provinces is exercised occurred and occurs in this region adjacent to Azerbaijan Azerbaijan Turkey may explain the low average height with the general average. However, although the average of Azerbaijan is higher in the level of experience, it can be said that the average of both countries is low and when compared to the past, both the number of performers and the tendencies to alternative activities affect this low.

It was determined that Kyrgyzstan has a significantly higher average in epic narrative arts than Turkmenistan in terms of knowledge level. However, it was found that there was no difference in the level of experience, and the average of the two countries was quite low. A similar situation was observed in the art of shooting, which is the common value of Kyrgyzstan and Kazakhstan, although a higher than average value was achieved in terms of knowledge level, both countries remained below average in the level of experience and no significant difference could be identified.